

”

VASTHOUDEN VAN
MOBIELE MENSEN

AFSCHIED WERK-
GROEP '2DUIZEND

BEWONERS IN
BALANS

2009/1

OP DE HOOGTE

Met oud-collega's, collega's, relaties en geïnteresseerden namen wij op 12 maart 2009 afscheid van de Werkgroep '2duizend. Per 1 juni 2009 is Laagland'advies versterkt met SEV Realisatie.

De werkgroep gaf ons onze wortels, SEV Realisatie geeft ons nieuwe takken. In deze nieuwsbrief blikken we terug en kijken wij vooruit. Want de toekomst is van alle tijden.

De redactie

VASTHOUDEN VAN MOBIELE MENSEN

Willem Schinkel is universitair docent in de theoretische sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en schrijver van o.a. 'Denken in een tijd van sociale hypochondrie'. Hij was als spreker aanwezig tijdens het afscheid van Werkgroep '2duizend'.

Wat aan sociaal werk gedaan wordt in wijken heeft alle schijn van een pappen en nathouden, of, *nog* negatiever geformuleerd: het depolitiseren van grootschalige staatsinterventies in de laagste klasse, het sublimeren van kritiek ertegen en het voortdurend disciplinerend controleren van die klasse. Maar dat is één kant van het

verhaal. Want het heeft ook alledaags nut om te zorgen dat bureaus met elkaar overweg kunnen, elkaar aanspreken als er overlast is, et cetera. Maar het nut daarvan moet niet overdreven worden. Grootschalige programma's hebben geen aantoonbaar lange termijn effect. Zulke programma's staan niet los van grotere interventies, zoals het 'mengen' in wijken.

Maar moet je nu 'mengen' of niet? Ik denk dat sociaaleconomisch mengen twee potentiële voordelen *zou kunnen* hebben. Ten eerste: een zeker voorzieningenniveau in een buurt. Middenklassers trekken winkels aan. Maar verwacht daar niet te veel van. Want de winkels die middenklassers aantrekken, zijn vaak helemaal niet de winkels waar anderen ook graag komen. En de winkels kunnen zich via beveiliging en camera's bewapenen tegen klanten die niet uit de middenklasse komen. Ten tweede: het vast-

houden van sociaal mobiele mensen met netwerken kan een positief effect hebben op anderen. Menging zou vooral het vasthouden van mobiele mensen moeten zijn, niet het invliegen van middenklassers van elders. Want als het het laatste is, dan moet het ook het invliegen van onderklassers in chique buurten zijn. Dus het paradoxaal klinkende *vasthouden* van *mobiele* mensen lijkt me de beste mengvorm.

Wat vooral gefaciliteerd moet worden is zo veel mogelijk verbinding tussen de wijk en de ruimte buiten de wijk. Een maximale *interpenetratie* van de wijk in de stad en de mogelijkheid als burger je heil buiten de buurt te zoeken is cruciaal. Daarom is 'mengen' te vaak een schijnoplossing en ligt echte 'verheffing' in duurzame investering in sociaaleconomische mobiliteit.

WIST U DAT...

SEV Realisatie versterkt Laagland'advies

Laagland'advies is per 1 juni 2009 versterkt met SEV Realisatie. Deze samenwerking betekent een marktverbreding en -versterking voor beide organisaties.

"SEV Realisatie past uitstekend bij ons profiel en voegt belangrijke nieuwe accenten toe. SEV Realisatie staat bekend als organisator en verspreider van kennis en innovaties. Bovendien heeft zij een sterke positie bij de rijksoverheid en provincies. Dat past goed bij onze ambities", aldus Mieke Hanemaaijer, directeur van Laagland'advies.

In het versterkte Laagland'advies wordt de kennis en ervaring op ministerieel, provinciaal, gemeentelijk en corporatie niveau van beide organisaties gebundeld. Wij bieden u nu een nog bredere expertise als het gaat om oplossingen voor woonvraagstukken, leefbaarheid en zeggenschap van burgers.

Deze versterking heeft ook geleid tot een nieuwe huisstijl van Laagland'advies. Hiernaast ziet u ons nieuwe logo.

Onze volgende nieuwsbrief zal in de nieuwe stijl op uw bureau vallen!

'TOEKOMST ALS ERFENIS'

De foyer van de St. Aegtenkapel in Amersfoort vult zich op de vroege middag van 12 maart 2009 geleidelijk met dankbare en verwachtingsvolle mensen. Dankbaar, omdat zij de druilerige regen en kilte van een maartse dag kunnen veruilen voor een warme omgeving en een heerlijke kop koffie. Verwachtingsvol, omdat zij toehoorders zullen zijn van twee lezingen met debat over sociale cohesie en burgerschap. En dat alles ter gelegenheid van de officiële opheffing van Werkgroep '2duizend.

In 1965 komt voor het eerst een groep vooruitstrevende mensen bijeen die anderen bewust wil maken van de problemen en de mogelijkheden in de toekomst. Werkgroep '2duizend, een denktank die in de loop der jaren tal van publicaties op haar naam zet, heeft Rudolf Baas als voortrekker. Drie jaar later voegt Bart van Steenberg, nu emeritus hoogleraar toekomstonderzoek, zich bij Werkgroep '2duizend en is daar jarenlang studie-secretaris. Hij zal vandaag een terugblik geven op de functie van de werkgroep. In de foyer licht hij onder het genot van een kop koffie voor Op de Hoogte alvast een tipje van de sluier op.

'Yes we can' in 1965

"We hadden de ambitie om de samenleving grondig te hervormen. Het was de tijd van de maakbare samenleving. Daarna werd de invloed van de marktwerking veel groter. En nu zien we in het 'Yes, we can' van de nieuwe Amerikaanse president weer iets terug van onze bevoegenheid van toen. Door grote inzet, door ergens voor te gaan, kunnen we wel degelijk iets verwezenlijken."

”

'Met zo'n belangrijke erfenis ga je zorgvuldig om'

Naast hem luistert een grijze dame belangstellend mee. Zij is de weduwe van Rudolf Baas. Wanneer ik haar vraag naar haar verwachtingen, zegt zij: "Ik wil horen wat ze met de erfenis van mijn man hebben gedaan."

De voormalige kerkzaal van de St. Aegtenkapel zit bomvol. Laagland-directeur Mieke Hanemaaijer vertelt hoe Werkgroep '2duizend in 1999 het adviesbureau heeft opgericht. "Laagland'advies is dus een volle dochter van de Werkgroep," zegt zij met trots. Het is of zij de opmerking van mevrouw Baas heeft gehoord: "Met zo'n belangrijke erfenis ga je goed en zorgvuldig om."

Maar de belangrijke discussies vinden tegenwoordig op andere fora plaats. Niet meer via brochures en boekwerken. Mieke: "Vandaag brengen we jong en oud bij elkaar in een ontmoeting van generaties." Een mooie manier om Werkgroep '2duizend 'de laatste eer te bewijzen'.

De zaden van de tijd

Met de souplesse van een geboren redenaar brengt Bart van Steenberg zijn publiek terug naar de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. "In die periode is de toekomst een hot item. Maar terwijl de trend is om voorspellend onderzoek te doen, wil de werkgroep vooral de toekomst binnen het bewustzijn van de mensen brengen. Daarbij ligt de nadruk op participatie. Want de toekomst is iets van ons allemaal. Werkgroep '2duizend ontwikkelt een antenne voor kleine dingen die later wellicht kunnen uitgroeien tot belangrijke ontwikkelingen: de zaden van de tijd." Als voorbeelden noemt hij de gastarbeiders die straks misschien geen gasten meer zijn en China als een slapende reus. Anders dan de overheden door de tijd heen, heeft Werkgroep '2duizend haar lezers steeds voorgehouden, dat er altijd beleidsalternatieven zijn.

Sociaal-economische mobiliteit

Nadat Bart van Steenberghe is uitgesproken, krijgen de aanwezigen in de film '2040' van Sera Koolmees een stukje toekomstonderzoek anno 2009 te zien. De film laat zien hoe vier mensen over ruim dertig jaar maatschappelijk functioneren. Het is een toekomstbeeld dat genoeg herkenning biedt om reëel te zijn en dat tegelijkertijd ook zo ver weg staat dat we met iets van nostalgie terugkijken op ons huidige leven.

Om zijn toehoorders in de juiste startpositie te brengen, verplaatst de radicale denker Willem Schinkel – aan hem het woord na de film – hen naar de wandelgangen van de Tweede Kamer. De glazen wanden ervan bieden de politici een onbelemmerd zicht op een slogan van de Burger King: 'Alleen een gegrilde burger is een echte burger'.

Willem Schinkel: "In de Tweede Kamer maken politici steeds vaker een onderscheid tussen actieve en andere burgers. De politiek formuleert onze problemen in termen van burgerschap. Dat is sociale hypochondrie. Als maatschappij zijn we niet langer op weg naar een doel. De maatschappij zit met zichzelf opgescheept."

Genadeloos fileert hij vervolgens de hang van de beleidsmakers om allerlei thema's te problematiseren. Hij roept op tot een grote terughoudendheid in de wijkaanpak. "Slechts 10 procent van de wijkbewoners heeft wat met wijkaanpak, de rest niet. Die 10 procent, dat zijn 'de spokesmen'. Zij moeten ervoor oppassen om niet tegen de visie van de 90 procent niet-actieve wijkbewoners in te gaan." Schinkel gelooft, dat succes van wijkaanpak staat of valt met sociaal-economische mobiliteit.

Gevaarlijke antwoorden

Zijn ferme uitspraken vragen om een antwoord. Tijdens de koffieronde in de foyer blijkt hij zowel lof als felle kritiek te oogsten. Maar het uitgebreid herkauwen moeten we nog even uitstellen. Want Evelien Tonkens, bijzonder hoogleraar actief burgerschap aan

de Universiteit van Amsterdam, wil graag betogen hoe een toenemend gebrek aan zelfrespect, orde en zingeving in de samenleving de weg plaveit voor polariserende politieke bewegingen als Trots op Nederland en de PVV van Geert Wilders.

Tonkens karakteriseert onze samenleving als 'meritocratisch': iedereen heeft gelijke kansen. Het leven is een eerlijke wedstrijd, waarin iedereen van een dubbeltje een kwartje kan worden, maar waarin ook een heel strenge scheidsrechter je doen en laten in de gaten houdt. Deze wedstrijd heeft altijd veel verliezers en verliesmomenten. Tonkens: "Die momenten ondermijnen het zelfrespect van de verliezers. Bewegingen als Trots op Nederland en de PVV bieden hen gratis zelfrespect."

Ook de nieuwe onoverzichtelijkheid waarin iedereen eigen keuzes moet maken én het zinverlies na het wegvallen van de 'grote verhalen', zorgen ervoor dat mensen hun antwoord zoeken in de polarisatie van TON en PVV. Tonkens: "De vragen zijn legitiem. De antwoorden gevaarlijk. Het is nodig nieuwe bronnen van zelfrespect en verantwoordelijkheid aan te boren."

Zal de toekomst leren van de erfenis?

Deze middag is een ontmoeting van generaties, een ontmoeting ook van

”

Het leven als een wedstrijd met veel verliezers en verliesmomenten

wetenschap en praktijk. Die ontmoeting maakt indruk. Het publiek in de St. Aegtenkapel heeft zoveel te verwerven, dat het nauwelijks pogingen doet om met eigen vragen het debat tussen Schinkel en Tonkens te beïnvloeden. Een debat waarin beide kemphanen het verrassend vaak met elkaar eens zijn. De toekomst zal leren of de hier geboden nieuwe inzichten echt zullen leiden tot een andere manier van wijkaanpak.

Een borrel met live muziek in de foyer biedt daarna alle gelegenheid hierover van gedachten te wisselen. Het is een klinkend besluit van een middag die bij navraag onder het publiek tot veel bewustwording heeft geleid.

INVENTARISATIE

IMPLICATIES VAN KREDIETCRISIS VOOR GEMEENTEN

Laagland'advies heeft de gevolgen van de crisis voor gemeenten op het woon- en accommodatiebeleid geïnventariseerd. Mieke Hanemaaijer: "De belangrijkste bevindingen zijn, dat de verkoop van duurdere appartementen stagneert. Dat de behoefte aan woningen tussen de € 150.000 en € 250.000 groeit. Dat gemeenten de bouw van accommodaties naar voren halen in de

tijd, waarbij je de vraag kunt stellen of dit ook effectief en efficiënt is. Veel gemeenten ervaren dat ook woningcorporaties financieringsproblemen hebben." Gemeenten doen er goed aan hun woonvisie en daaraan ontleende bouwprogramma bij te stellen", vindt Mieke.

"En om in dat kader ook verschillende scenario's te ontwikkelen. Wat als de crisis twee jaar aanhoudt; wat als hij zes jaar aanhoudt?" De gemeenten die aan de inventarisatie hebben meegewerkt, krijgen een verslag en een op maat gesneden advies.

Mieke Hanemaaijer kijkt met u in de toekomst.

WOONBELEID

WAT HOUDT BEWONERS IN DRONTEN

Door de komst van een NS-station krijgt Dronten in 2012 een betere verbinding met Amsterdam en Zwolle. Het is een van de aspecten die Laagland'advies heeft meegenomen in het onderzoek om te komen tot een woonvisie.

Annet de Klerk: "Veel mensen wonen in Dronten, maar werken in de regio. De verhuisgeneigdheid is erg laag. Door de

komst van een NS-station wordt Dronten voor veel potentiële vertrekkers en Drontenaren die buiten de gemeente werken, aantrekkelijker als woongemeente." Uit het onderzoek blijkt dat ten opzichte van twintig jaar geleden het werk minder de drijvende

factor is om te verhuizen naar Dronten. Laagland'advies blijft betrokken bij het vervolg van het onderzoek. Annet: "Zo zullen we de gemeente adviseren bij de vraag in welke van de drie kernen zij welk type woningen moet gaan bouwen."

Annet de Klerk stelt uw woonvisie scherp.

GEBIEDSGERICHTE ONTWIKKELING

STAMTAFEL TREKT COMMUNICATIE WEER VLOT

De gemeente Leidschendam is bezig met de gebiedsgerichte ontwikkeling van de wijk Heuvelweg. Laagland'advies ondersteunt de gemeente in het vastgelopen communicatietraject met de betrokken inwoners. Wij zetten hier met succes de methodiek van de Stamtafel in. Pier Pennings: "Bewoners leveren aan de Stamtafels zelf de input die wij niet kunnen vin-

den. Zonder de aanwezigheid van ambtenaren. Pas als de bewoners hun resultaten aan ons hebben voorgelegd, gaan wij als professionals met hen in overleg. De inzet is het proces zo open mogelijk te houden. Hoe minder vooringenomenheid

aan twee kanten, hoe beter het resultaat is. In Leidschendam werkt deze methode zo goed, dat de gemeente aan de deelnemers en Laagland'advies heeft gevraagd om ook bij de verdere uitwerking van de gebiedsvisie betrokken te blijven."

Pier Pennings laat uw bewoners aan het woord.

WONEN, WELZIJN EN ZORG

PIJNACKER-NOOTDORP ZOEKT GESCHIKTE WONINGEN VOOR OUDEREN

Nu Nederland vergrijst, is het wonen van ouderen voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp een speerpunt van beleid. Hoe groot en divers is het aanbod van geschikte appartementen? En welke kansen liggen er in de nieuwbouw? Aan Laagland'advies de taak om dit te inventariseren. Joost Wegstapel: "De focus ligt op de vier woonservicezones in de

gemeente. Dit zijn gebieden waarin de gemeente optimale condities wil realiseren voor wonen met zorg en welzijn." Welke woningen voldoen aan het predicaat nultredenwoning én welke aan het predicaat levensloopbestendige woning? Joost: "Vervolgens organiseren

wij twee workshops met ambtenaren en externen om te zien welke strategische keuzes nodig zijn om het aantal geschikte woningen in de woonservicezones te vergroten. Op die manier willen we een aantal ambities van de gemeente helpen realiseren."

Joost Wegstapel inventariseert ook voor uw ambitie.

BUURTBEWONERS IN BALANS

Er zijn boekjes die al van zich doen horen, terwijl ze nog niet eens zijn gepubliceerd. Dat geldt zeker voor de

nieuwste VROM-brochure 'Buurtbewoners in balans', geschreven door Klaas Mulder. Vakblad Vitale Stad wijdde laatst een groot artikel aan deze uitgave die maar op zich laat wachten. De auteur heeft dan ook een afwijkende visie op vooruitgang van wijkbewoners. Lang dacht men, dat iedereen van een dubbeltje een kwartje kon worden. Klaas Mulder betoogt,

dat voor sommige wijkbewoners de draaglast gewoon te hoog is en de draagkracht te gering om ooit vooruitgang te kunnen boeken en kansen voor zichzelf te creëren. Hij pleit daarom voor het ontzorgen van bewoners van goede wil. We zijn toch wel heel nieuwsgierig geworden naar deze langverwachte publicatie...!

Klaas Mulder pleit voor het ontzorgen van bewoners.

FILMPRODUCTIE

DE TOEKOMST IN BEELD: '2040'

Hoe zorgen wij ervoor dat onze steden in 2040 gezonde, leefbare en duurzame leefomgevingen zijn? Met die vraag begon het Planbureau voor de Leefomgeving een interactief onderzoek naar de Duurzame Stad in de Toekomst. In dat kader maakten Sera Koolmees en Klaas Mulder van Laagland'advies in samenwerking met een scenarioschrijver en acteurs een film over het leven van vier Nederlanders in 2040. Wat zijn hun behoeften, hun ambities, hun zorgen? Sera: "Als we

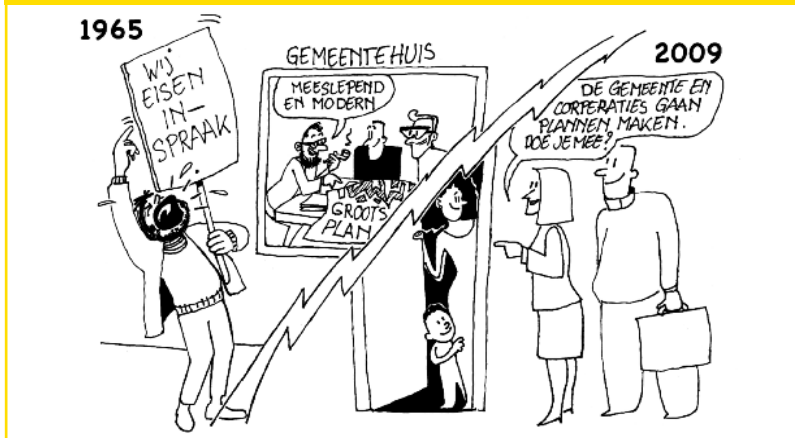
over de toekomst praten, krijgen sommige mensen direct allerlei big brotherfantasieën. Dat wilden wij niet communiceren. Wij hebben ook bewust niet gefocust op futuristische technologie. Het gaat om mensen. Van allerlei niveau, afkomst en ras. Hun verhalen zie je in vier door elkaar gesneden monologen, waarbij we met name de thema's zorg, mobiliteit, mi-

lieu en onderwijs in 2040 hebben belicht. De opdrachtgever wilde de film gebruiken om de dialoog aan te zwengelen over onze verwachtingen voor het samenleven in de stad van morgen. De film is dan ook gemaakt om (nieuwe) ideeën, richtingen en ook vragen op te leveren."

Sera Koolmees brengt uw toekomstbeeld in beeld.

WERKGROEP '2DUIZEND LAAT EEN MOOIE ERFENIS ACHTER

Colofon:

Dit is nummer 1 van de dertiende jaargang van de nieuwsbrief van Laagland'advies. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Laagland'advies, telefoonnummer 030 692 70 90.

Uitgave: Laagland'advies, Houten
Ontwerp: Lecturis
Redactie: Annet de Klerk, Annemiek Mooij, Sera Koolmees
Tekst: Arie Verhoef (HNTB)
Cartoon: www.beeldleveranciers.nl
Druk: Lecturis BV, Eindhoven
Opplage: 2200 exemplaren, juni 2009